

Tuna kümme aastat

Kümne aasta eest detsembris, kui kalender kuulutas veel eelmist aastatuhandet, nägi ilmavalgust ajalookultuuri ajakirja Tuna esimene number. Selleks ajaks olid mitmedki kaheksakümnendatel-üheksakümnendatel ilma teinud väljaanded jõudnud hingusele minna, traditsioonilised teadus- ja kultuuriajakirjad aga kõige kiuste püsima jäänud. Sellesse stabiliseerumismärke ilmutavasse aega sisenes Tuna oma tolmulõhnase pealkirja ja kummalisevõitu alapealkirjaga. Miks just Tuna, mida mõista ajalookultuuri all ja kas tegemist on teadusliku või populaarteadusliku ajakirjaga ja kas arhiivide ajakiri tähendab vaid arhiivindusajakirja? Avaleheküljel kuulutati:

“Tuna tahab olla ajalookultuuri ajakiri. See tähendab nii arhiivimaterjalide publikatsioone (dokumente, mälestusi, kirju), tõsiteaduslikke analüüse arhiivindusteooriast ajaloofilosoofiliste vaatlusteni kui ka diskussioone, ja populaarseid ning alternatiivseid käsitlusi. Enesestmõistetavalt on Tunas koht nii arvustustel, tutvustustel kui ka ajakohasel informatsioonil.”

Ent sõnad on üks asi, nende paikapidavust peab kinnitama sisu. Esimese numbril juhatas sisse Ilmar Vene essee “Minevik mälus”. Edasi tulid kirjutised Tõnu Tannbergilt, Ivi Tomingaselt, Heino Arumäelt, Peeter Väljaselt, David Vseviovilt, Indrek Jürjolt, Mart Kivimäelt, Piret Noorhanelt, Enn Küngilt, Arvo Teringult, Ants Viireselt, Peep Pillakult, Jüri Andilt, Tõnis Ritsonilt, Indrek Jürjolt, Priit Raudkivilt, Ea Jansenilt, Heino Eelsalult, Jüri Tammojal ja Valdur Ohmannilt. Enamik neist kujunes Tuna püsiautoriteks ja vaid astronoom Heino Eelsalule jäi see kirjutis üldse tema elu viimaseks.

Aga üksiknumbril õnnestumiste või ebaõnnestumiste järgi ei saa põhjanevaid järeldusi teha. On ajakirju, mis esimesest numbrist kaugemale pole jõudnudki. Oli neid, kes Tunalegi hingekella löid, nagu kriitik, kelle meelest oli tegu kopitanult sündinud asjaga. Enamik lugejaid suhtus aga ettevõtmisesse ootustega ja nii on nüüdseks esimesele numbrile lisandunud juba nelikümmend uut.

Küll oli kohe selge, et iva ja kooruke, sisu ja välimus peavad olema kooskõlas, sest nii või teisiti mõjutab üks teist. Esimesest numbrist peale on fotod täitnud ajakirjas mitte ainult illustreerivat, vaid ka sisulist funktsiooni.

Õeldakse, et aeg loksutab kõik paika, kuigi päris nii see pole. Kui esimeste numbritega sai selgeks, et ajakirjal on tulevikku, tuli arengusuundi täpsustada. Toimetus organiseeris omamoodi mõttetalgud, milles osales ligi poolsada ajalooteadusega seotud inimest. Punkti arutelule pani kolleegiumi koosolek. Loomulikult ei tähendanud arutelu kaugeltki seda, nagu oleks nüüd kõik ja igavesti paigas. Põhilises toetuti seisukohtadele, mis olid tegelikult üsna lähedased 1922. aastal asutatud Ajaloolise Ajakirja algaastate põhimõtetele. Nimelt, et ajakiri “tahab kinni pidada teaduslikkuse põhimõttest. Kuid teades, et teaduslikkust ei tarvitse samastada raskepärasuse ja raskesti-arusaadavusega, püüame pakkuda seda, mida meil on anda, arusaadaval ja võimalikult niisugusel kujul, mis ajalooliste nähtuste jälgimiseks võiks äratada huvi ka rahva laiemais ringkonnas väljaspool uurijate ja ajaloo õppijate väiksearvulisi, kitsaid rühmi.” Selline lähenemisviis on Eesti jaoks ilmselt optimaalne.

Tuna kui ajalookultuuri ajakirja edu pant on algusest peale olnud kollegiaalsus. Kui

Eesti Arhivaaride Ühing ja viis arhiivi – Eesti Riigiarhiiv, Ajalooarhiiv, Filmiarhiiv, Tallinna Linnaarhiiv ja Pärnu arhiiv – poleks oma jõudusid kokku pannud ja asunud toetama uue ajakirja loomise ideed, poleks Tunast kunagi asja saanud. Idee ise oli ilmselt mitmetes peades liikunud juba enne, kuid tulemuseni jõudis see tänu Riigiarhiivi tollase asedirektori Jaak Valge initsiatiivile ja kõikide arhiivide juhtkondade ning riigiarhivaari toetusele. Esimese numbriga väljaandmisel tuli rahaliselt appi Kultuuriministeerium ja teisest numbrist peale on Tunat toetanud Eesti Kultuurkapital. Moraalset, aga kultuurirahastu kaudu ka materiaalist toetust sai ajakiri ka tollaselt Eesti Vabariigi Presidendilt Lennart Merilt. Ning hea sõnaga on põhjust meenutada ka Rahvuskultuuri Fondi. Kuigi Tuna toimetuse ise pole kuigi suur, seisab tema selja taga praegu juba seitsmeteistkümmeliikmeline teotahteline kolleegium. Koos käiakse vähemalt kolm korda aastas ja pea alati on kohal mõni välismaalasest kolleegiumiliige (USA-st, Rootsist, Soomest, Hollandist või Saksamaalt).

Ehkki Tuna on eestikeelne kvartalikirj, on ilmunud ka venekeelne koondväljaanne, millele on oodata järge, ning valmimas on ingliskeelne erinumber.

Igapäevast tööd on teinud toimetuse väikesearvuline koosseis. Praeguste tegijate nimed on esisisekaanel kirjas. Ei tohiks aga unustada ka neid, kelle nimesid kaanel ei ole, aga kelle vaevata oleks Tuna algus mõeldamatu. Need on sisutoimetaja Velly Roots, kunstnik Tõnu Soo ja kujundaja Jaan Klõšeiko.

Kümme aastat ei ole liiga pikk aeg, pigem koguni väga lühike, kui võrrelda, et just tänavu sai üheksakümneseks Eesti Vabariik ja üheksakümneseks saab üks Tuna autoreid esimesest numbrist peale – Ants Viires. Veel algas üheksakümmend aastat tagasi Vabandussõda. Tallinna Linnaarhiiv aga pidas koguni oma 125. sünniaastapäeva.

Õnne kõigile, tänu tegijale ja lugejale!

Ott Raun